

PREZES RADY MINISTRÓW

Warszawa, dnia 7 marca 2018 r.

RM-10-37-18

Pan Marek KUCHCIŃSKI
Marszałek Sejmu

Szanowny Panie Marszałku

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przedstawiam Sejmowi

projekt ustawy o wypowiedzeniu Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Bułgarii w sprawie wzajemnego popierania i ochrony inwestycji, sporządzonej w Warszawie dnia 11 kwietnia 1994 r.

W załączeniu przedstawiam także opinię dotyczącą zgodności proponowanych regulacji z prawem Unii Europejskiej.

Jednocześnie informuję, że do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych zostali upoważnieni Minister Przedsiębiorczości i Technologii oraz Minister Spraw Zagranicznych.

Z poważaniem

U S T A W A

z dnia

**o wypowiedzeniu Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem
Republiki Bułgarii w sprawie wzajemnego popierania i ochrony inwestycji,
sporządzonej w Warszawie dnia 11 kwietnia 1994 r.**

Art. 1. Wyraża się zgodę na dokonanie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wypowiedzenia Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Bułgarii w sprawie wzajemnego popierania i ochrony inwestycji, sporządzonej w Warszawie dnia 11 kwietnia 1994 r.

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

1. Potrzeba i cel wypowiedzenia Umowy

Obowiązywanie Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Bułgarii w sprawie wzajemnego popierania i ochrony inwestycji, sporządzonej w Warszawie dnia 11 kwietnia 1994 r. (Dz. U. z 1995 r. poz. 322), dalej jako „Umowa”, jest kwestionowane przez Komisję Europejską z uwagi na niezgodność Umowy z prawem UE, podobnie jak kwestionowane jest obowiązywanie wszystkich pozostałych umów o popieraniu i wzajemnej ochronie inwestycji zawartych pomiędzy państwami członkowskimi UE (dalej jako „umowy intra-EU BIT”). W odniesieniu do RP Komisja Europejska zakończyła w listopadzie 2016 r. nieformalne postępowanie (tzw. EU Pilot) rozpoczęte w czerwcu 2015 r. i rozważa wszczęcie formalnego postępowania ws. niezgodności m.in. tej Umowy z prawem UE. Takie formalne postępowania Komisji Europejskiej toczą się już przeciwko Austrii, Holandii, Słowacji, Szwecji i Rumunii.

RP jest obecnie stroną umów intra-EU BIT zawartych z prawie wszystkimi państwami członkowskimi UE, z wyjątkiem Irlandii i Malty, z którymi RP nigdy nie zawarła tego typu umów, oraz Włoch, z którymi umowa wygasła w dniu 9 stycznia 2013 r. na skutek wypowiedzenia przez Włochy. Ponadto RP wypowiedziała, z uwagi na prawo UE, umowę intra-EU BIT zawartą z Portugalią (umowa wygaśnie w dniu 3 sierpnia 2019 r.).

Stanowisko RP wobec umów intra-EU BIT zostało przyjęte przez Komitet do Spraw Europejskich w dniu 3 czerwca 2011 r. Zgodnie z nim umowy intra-EU BIT powinny zostać wypowiedziane przez wszystkie państwa członkowskie UE, a najlepszym rozwiązaniem dla RP byłoby, aby wszystkie państwa członkowskie UE podjęły jednocześnie wspólną decyzję o rozwiązaniu umów intra-EU BIT za obopólną zgodą na mocy Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów, sporządzonej w Wiedniu dnia 23 maja 1969 r. (Dz. U. z 1990 r. poz. 439). Alternatywnie, w przypadku braku możliwości osiągnięcia wśród państw członkowskich UE takiej jednomyślności, RP, zgodnie z powyższym stanowiskiem, miała rozwiązać umowy intra-EU BIT zawarte z innymi państwami członkowskimi UE albo poprzez ich wypowiedzenie na warunkach określonych w tych umowach, albo na podstawie porozumienia stron.

W odpowiedzi RP skierowanej do Komisji Europejskiej we wrześniu 2015 r. w ramach ww. postępowania EU Pilot RP podtrzymała gotowość do zakończenia obowiązywania

umów intra-EU BIT zawartych przez RP z innymi państwami członkowskimi UE. Wskazała, że spośród dostępnych i analizowanych przez RP metod osiągnięcia powyższego celu jednostronne wypowiedzenie umów intra-EU BIT przez RP byłoby najmniej pożądanym rozwiązaniem. Po pierwsze, umowy intra-EU BIT zawarte przez RP nie przewidują możliwości wypowiedzenia ich w każdym czasie, ponieważ obowiązują roczne lub półroczne okresy wypowiedzenia lub wypowiedzenie może nastąpić jedynie w okresie poprzedzającym okres zakończenia ich cyklu obowiązywania. Po drugie, nawet skuteczne jednostronne wypowiedzenie umowy nie powoduje zakończenia obowiązywania jej postanowień na skutek specyficznych przepisów końcowych tych umów pozwalających na ochronę inwestycji w ciągu kolejnych lat po wypowiedzeniu umowy (tzw. klauzula przedłużonego obowiązywania umowy, *sunset clause*). O wiele lepszym sposobem, jak Polska wskazała, byłoby rozwiązanie umów intra-EU BIT na podstawie porozumień dwustronnych, które przewidywałyby rezygnację z klauzuli przedłużonego obowiązywania umowy. RP podkreśliła w odpowiedzi do Komisji Europejskiej, że z uwagi na liczbę zawartych przez RP umów, jak również biorąc pod uwagę wielość umów zawartych przez państwa członkowskie UE, wydaje się, że najszybszym i najskuteczniejszym rozwiązaniem na obecnym etapie byłoby jednoczesne podjęcie przez państwa członkowskie UE wspólnej decyzji o rozwiązaniu umów intra-EU BIT bez konieczności zachowania klauzul przedłużonego obowiązywania umowy, w oparciu o porozumienie wielostronne, zawarte zgodnie z Konwencją wiedeńską o prawie traktatów, sporządzoną w Wiedniu dnia 23 maja 1969 r.

Obecnie jednak z uwagi na brak konsensusu państw członkowskich UE co do celowości i sposobu rozwiązania umów intra-EU BIT zasadne jest przystąpienie RP do realizacji opcji rozwiązania tych umów na podstawie porozumień dwustronnych, które przewidywałyby rezygnację z klauzul przedłużonego obowiązywania umowy. Republika Bułgarii nie jest obecnie zainteresowana rozwiązaniem z RP ww. Umowy, łącznie z ww. klauzulą. Zatem w opinii RP zasadne jest wypowiedzenie Umowy. Zgodnie z art. 13 ust. 1 Umowa może być wypowiedziana przez każdą z Umawiających się Stron z zachowaniem dwunastomiesięcznego okresu wypowiedzenia jedynie w okresie poprzedzającym zakończenie jej dziesięcioletniego cyklu obowiązywania (oświadczenie o wypowiedzeniu Umowy należy złożyć najpóźniej dnia 9 marca 2024 r., a po tym terminie dopiero dnia 9 marca 2034 r.). Na podstawie art. 13 ust. 2 inwestycje dokonane przed wejściem w życie wypowiedzenia Umowy będą chronione na mocy tej

Umowy przez dziesięć lat od czasu wygaśnięcia Umowy. Jednocześnie RP będzie kontynuowała konsultacje z Republiką Bułgarii mające na celu doprowadzenie do rozwiązania Umowy, łącznie z klauzulą przedłużonego obowiązywania umowy. W przypadku uzyskania takiej zgody przed wejściem w życie wypowiedzenia Umowy RP podejmie działania mające na celu zakończenie obowiązywania Umowy, łącznie z ww. klauzulą.

2. Dotychczasowy a projektowany stan prawny

W polsko-bułgarskich stosunkach prawno-traktatowych w zakresie współpracy gospodarczej obowiązuje m.in. ww. Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Bułgarii w sprawie wzajemnego popierania i ochrony inwestycji, sporządzona w Warszawie dnia 11 kwietnia 1994 r. Zapewnia ona inwestorowi i jego inwestycjom z państwa-Strony Umowy na terytorium państwa-drugiej Strony Umowy pełną ochronę oraz możliwość dochodzenia roszczeń przed międzynarodowym trybunałem inwestycyjnym (arbitrażowym). Komisja Europejska ma poważne obawy, że umowy intra-EU BIT jako takie, w tym ww. Umowa, a także ich poszczególne postanowienia pokrywają się z postanowieniami Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej lub mogą być z nimi sprzeczne, w szczególności z zasadami swobody przepływu kapitału, swobody przedsiębiorczości i swobody świadczenia usług oraz z podstawowymi zasadami prawa UE takimi jak: zasada nadrzędności, jedności, skuteczności i pewności prawa UE. Komisja Europejska ma również zastrzeżenia dotyczące kwestii rozstrzygnięcia sporów inwestycyjnych uregulowanej w dwustronnych umowach inwestycyjnych, w tym w ww. Umowie, co, zdaniem Komisji Europejskiej, „wydaje się być sprzeczne z wyłączną kompetencją sądów UE”. Wypowiedzenie Umowy pozwoli doprowadzić do zgodności z prawem UE stosunki polsko-bułgarskie w zakresie współpracy gospodarczej.

Należy też zaznaczyć, że jednocześnie przed Trybunałem Sprawiedliwości UE toczy się postępowanie z wniosku sądu niemieckiego o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, sformułowanego w toku postępowania ze skargi Republiki Słowackiej o uchylenie wyroku sądu arbitrażowego wydanego na podstawie umowy intra-EU BIT zawartej pomiędzy Czechosłowacją i Królestwem Niderlandów w 1991 r., z powództwa Achmea B.V. przeciwko Republice Słowacji (postępowanie PCA Case No. 2008-13). W tej sprawie sąd niemiecki zwrócił się do TSUE z pytaniem prejudycjalnym dotyczącym tego, czy wykonanie wyroku wydanego na podstawie tej umowy nie

naruszałyby postanowień Traktatów dotyczących: zakazu dyskryminacji z art. 18 TFUE (poprzez uprzywilejowanie inwestora z państwa-Strony tej umowy względem inwestora z państwa członkowskiego UE niebędącego stroną tej umowy), wyłącznej jurysdykcji TSUE w sporach objętych zakresem prawa UE (art. 344 TFUE) oraz konieczności ukształtowania postępowania w sposób umożliwiający zadanie przez orzekający sąd pytania prejudycjalnego (art. 267 TFUE). RP przystąpiła do postępowania, przedstawiając stanowisko wskazujące na sprzeczność umów intra-EU BIT z prawem unijnym. Stanowisko zbliżone do RP zajęła Komisja Europejska i wiele państw regionu. Niezależnie od tego należy podkreślić, że RP, podobnie jak wiele innych państw członkowskich UE, w postępowaniach arbitrażowych toczących się przed trybunałami arbitrażowymi konsekwentnie podnosi, że umowy intra-EU BIT uważa się za sprzeczne z prawem UE. Podnoszona jest także kwestia możliwego wygaśnięcia tych umów na podstawie art. 59 Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów, sporządzonej w Wiedniu dnia 23 maja 1969 r. w związku z zawarciem przez RP Traktatu Akcesyjnego do UE w zakresie, w którym umowy te są niezgodne z prawem UE.

3. Przewidywane skutki społeczne, gospodarcze, finansowe, polityczne i prawne

Wypowiedzenie Umowy nie powinno mieć konsekwencji politycznych. Państwa członkowskie UE, w tym RP, jak i Republika Bułgarii, zostały wezwane przez Komisję Europejską do zakończenia obowiązywania umów intra-EU BIT.

Wypowiedzenie Umowy nie będzie miało negatywnych skutków społecznych, wręcz przeciwnie, należy oczekiwać, że zostanie ono życzliwie przyjęte z uwagi na publiczną krytykę w Polsce umów intra-EU BIT i międzynarodowego arbitrażu inwestycyjnego.

Wypowiedzenie Umowy nie powinno wpłynąć na stosunki gospodarcze między RP a Republiką Bułgarii. Umowę zawarto w czasie, kiedy ani RP, ani Republika Bułgarii nie były członkami UE. Obecnie, w obu państwach, poziom prawodawstwa oraz dostęp do powszechnego sądownictwa dają inwestorom zagranicznym gwarancję ochrony inwestycji z możliwością dochodzenia swoich praw na drodze sądowej.

Według NBP na koniec 2016 r. wysokość bułgarskich inwestycji w RP wynosiła 46,5 mln EUR. Bułgarskie inwestycje bezpośrednie to głównie inwestycje w dystrybucję bułgarskich win (VINEX Slavyantsi, Black SEA Gold), dystrybucję wyrobów farmaceutycznych (Sopharma) oraz w dystrybucję części do wózków widłowych (POLCAR) i sprzedaż maszyn do obróbki metalu (BULMACH).

Według danych NBP skumulowana wartość polskich inwestycji w Republice Bułgarii wyniosła na koniec 2016 r. 87,2 mln EUR. Największymi inwestorami polskimi w Republice Bułgarii są: GLOBE TRADE CENTRE S.A. (budujący centra handlowe), Katarzyna Estate LTD oraz Katarzyna Vineyards LTD (producent win pod marką „Katarzyna”), Gamrat S.A. (producent materiałów budowlanych z tworzyw sztucznych), MASPEX – GMW S.A. (firma z branży przemysłu spożywczego), Malborskie Zakłady Chemiczne S.A. (producent pianek meblowych oraz do innych zastosowań), American Restaurants Sp. z o.o. (posiada prawa organizacji sieci placówek gastronomicznych KFC i „Pizza Hut”), Grupa kapitałowa VOX (dystrybutor profili z polichlorku winylu) oraz LPP S.A. (projektowanie i dystrybucja odzieży). Jednocześnie na uwagę zasługuje zjawisko występowania firm z polskim udziałem we własności, założonych w związku z zakupami nieruchomości, w szczególności położonych nad Morzem Czarnym. Zgodnie z konstytucją Republiki Bułgarii obywatele państw obcych, podobnie jak zagraniczne osoby prawne, nie mogli do 2014 r. bezpośrednio nabywać praw własności do ziemi (w tym zakresie Republika Bułgarii wynegocjowała w Traktacie Akcesyjnym do UE 7-letni okres przejściowy). Powyższe ograniczenia nie obowiązywały przedsiębiorstw bułgarskich z udziałem kapitału zagranicznego, bez względu na jego wysokość w kapitale zakładowym. Osoby zagraniczne mogły więc nabywać pełne prawa własności do ziemi, w tym prawa własności do ziemi rolnej, w drodze ustanowienia własnej spółki kapitałowej bądź w wyniku przystąpienia do firmy bułgarskiej poprzez wniesienie udziału. W efekcie powstała duża liczba firm z kapitałem polskim zarejestrowanych w Republice Bułgarii. Według nieoficjalnych szacunków ich liczba mogła osiągnąć 1000. Zainteresowanie inwestowaniem w nieruchomości nad Morzem Czarnym ze względu na spadek rentowności od 2009 r. jednak drastycznie spadło.

Ówczesne Ministerstwo Rozwoju poinformowało samorzady gospodarcze (Konfederacja Lewiatan, Pracodawcy RP, Krajowa Izba Gospodarcza, Polska Rada Biznesu, Business Centre Club) o planach rozwiązania Umowy i zwróciło się do nich o przekazanie odpowiedzi na następujące pytania:

- czy inwestorzy polscy na rynku bułgarskim w przypadku ewentualnych działań dyskryminujących ich inwestycje korzystali lub rozważali możliwość wniesienia sporu przeciwko Republice Bułgarii? Czy w takim wypadku korzystali/korzystaliby z postępowania przed sądem powszechnym czy też przed międzynarodowym arbitrażem inwestycyjnym?

- czy zdaniem polskich inwestorów ochrona ich inwestycji w regulacjach Republiki Bułgarii oraz w prawie UE jest niewystarczająca? Jeżeli tak, to w jakim zakresie?
- czy wygaśnięcie Umowy pogorszyłoby warunki prowadzenia działalności gospodarczej w Republice Bułgarii i ochrony praw inwestorów? Jeżeli tak, to w jaki sposób i w jakim stopniu?

Samorządy gospodarcze udzieliły ogólnej odpowiedzi, iż mimo że inwestorzy nie korzystają z ochrony przewidzianej umowami intra-EU BIT (pozywają państwa przed sądami powszechnymi), powołują się na ich obowiązywanie w dyskusjach z organami danego kraju przy zaistnieniu sporu. Jeżeli musieliby aktywnie dochodzić swoich roszczeń, powołując się na umowy intra-EU BIT, wybraliby procedurę arbitrażu na podstawie umowy intra-EU BIT (szczególnie fundusze inwestycyjne lokujące aktywa w instrumenty udziałowe polskich przedsiębiorstw inwestujących w państwach członkowskich UE, dla których rozwiązanie umów mogłoby mieć bezpośredni wpływ na ocenę ryzyka związaną z inwestowaniem). Główną barierą w korzystaniu z arbitrażu są jego wysokie koszty. Prawo materialne w państwach członkowskich UE oraz na poziomie UE zawiera niezbędne standardy gwarantujące zagranicznym inwestorom równe i sprawiedliwe traktowanie, natomiast problemem jest egzekwowanie tego prawa. Wskazywano na czasochłonność procedur, brak profesjonalizmu i obiektywizmu w podejmowaniu decyzji przez właściwe organy. Zdaniem polskich inwestorów międzynarodowy arbitraż inwestycyjny pozwala prowadzić postępowanie w sposób odformalizowany, elastyczny i neutralny. Generalnie zdaniem samorządów gospodarczych i polskich przedsiębiorców dla ich bezpieczeństwa i ekspansji umowy intra-EU BIT są pożądane. Tym niemniej samorządy gospodarcze odnotowują stanowisko Komisji Europejskiej wobec umów intra-EU BIT i wszczęte przez nią postępowania.

Z informacji posiadanych przez Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii wynika, że zarówno polscy, jak i bułgarscy inwestorzy nie kierowali, na podstawie ww. Umowy, roszczeń do międzynarodowych trybunałów arbitrażowych przeciwko, odpowiednio, Republice Bułgarii i RP. Generalnie odnotowano tylko trzy przypadki skorzystania przez polskich inwestorów z ochrony przewidzianej umowami intra-EU BIT przed międzynarodowymi trybunałami arbitrażowymi (na podstawie umów intra-EU BIT z Rumunią – przed przystąpieniem Rumunii do UE, Słowacją i Cyprzem). Zgodnie z informacjami przekazanymi przez Prokuratorię Generalną RP na dwadzieścia sześć

postępowań arbitrażowych, w których Prokuratoria Generalna RP od 2006 r. wykonywała lub wykonuje zastępstwo procesowe RP, szesnaście dotyczyło lub dotyczy sporów wniesionych przez inwestorów zagranicznych na podstawie umów intra-EU BIT (zawartych z Austrią, Francją, Niemcami, Cyprzem, Holandią, Belgią i Luksemburgiem, Republiką Czeską, Wielką Brytanią). Mimo dużego odsetka wygrywanych spraw (w tym ugody) Polska ponosi wysokie koszty postępowań arbitrażowych: zaliczki na koszty postępowania (w tym wynagrodzenie arbitrów), opinie biegłych, zorganizowanie rozpraw, tłumaczenia, udział świadków oraz koszty zastępstwa procesowego. Zgodnie z informacjami byłego Ministerstwa Skarbu Państwa, RP w związku z postępowaniami arbitrażowymi poniosła od 2006 r. koszty w wysokości ok. 53 mln PLN. Wypowiedzenie Umowy może więc potencjalnie istotnie zmniejszyć obciążenie państwa pod względem finansowym, ponieważ nie będzie zachodzić konieczność ponoszenia znaczących kosztów, o których mowa w zdaniu poprzedzającym.

Wypowiedzenie Umowy nie naruszy polskiego porządku prawnego i doprowadzi do usunięcia niezgodności Umowy z prawem UE po dziesięciu latach od daty wejścia w życie wypowiedzenia Umowy.

4. Tryb wypowiedzenia Umowy

Wypowiadana Umowa ma rangę umowy międzyrządowej. Wypowiadana Umowa jest traktowana w polskim porządku prawnym jako umowa ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie, stosownie do art. 241 ust. 1 ustawy z dnia 2 kwietnia 1997 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 483, z późn. zm.). Dlatego też wypowiedzenie Umowy nastąpi również za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie, tym bardziej że Umowa dotyczy wolności, praw i obowiązków obywatelskich (w zakresie wygaszania prawa do kierowania skargi do międzynarodowego arbitrażu inwestycyjnego), spraw uregulowanych w ustawie lub w których Konstytucja RP wymaga ustawy (zasady prowadzenia działalności gospodarczej, ochrona prawa własności, kwestia wyłączenia oraz odszkodowania w tym zakresie), a więc spraw, o których mowa w art. 89 ust. 1 pkt 2 i 5 Konstytucji RP.

322

UMOWA

między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Bułgarii w sprawie wzajemnego popierania i ochrony inwestycji,
sporządzona w Warszawie dnia 11 kwietnia 1994 r.

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

podaje do powszechnej wiadomości:

W dniu 11 kwietnia 1994 r. w Warszawie została sporządzona Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Bułgarii w sprawie wzajemnego popierania i ochrony inwestycji w następującym brzmieniu:

UMOWA

między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Bułgarii w sprawie wzajemnego popierania i ochrony inwestycji

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i Rząd Republiki Bułgarii, zwane dalej „Umawiającymi się Stronami”,

dążąc do rozszerzenia współpracy gospodarczej wzajemnie korzystnej dla obu Państw,

mając na celu stworzenie i utrzymanie korzystnych warunków do inwestowania przez inwestorów jednej Umawiającej się Strony na terytorium drugiej Umawiającej się Strony,

uznając potrzebę popierania i ochrony inwestycji zagranicznych w celu przyczyniania się do rozwoju gospodarczego obu Umawiających się Stron,

uzgodniły co następuje:

Artykuł 1

W rozumieniu niniejszej umowy:

1. Określenie „inwestycje” oznacza wszelkie mienie, a w szczególności obejmuje:

- a) prawo własności i inne prawa rzeczowe;
- b) akcje, udziały lub inne rodzaje uczestnictwa w spółkach;
- c) roszczenia pieniężne i inne prawa mające wartość gospodarczą;
- d) prawa autorskie, prawa własności przemysłowej i intelektualnej (takie jak patenty, licencje, wzory przemysłowe, znaki handlowe, nazwy firmowe), procesy technologiczne, *know-how* i *goodwill*;
- e) koncesje gospodarcze wynikające z prawa, umowy lub decyzji administracyjnej właściwej władzy, w szczególności na poszukiwanie, przetwarzanie, wydobywanie lub eksploatację zasobów naturalnych.

Inwestycje dokonywane będą zgodnie z ustawodawstwem i przepisami obowiązującymi na terytorium Umawiającej się Strony. Zmiana formy inwestycji dopuszczona zgodnie z ustawodawstwem i przepisami Umawiającej się Strony nie zmienia jej charakteru jako inwestycji.

2. Określenie „przychody” oznacza wszelkie kwoty uzyskane z inwestycji, takie jak zyski, dywidendy, odsetki i inny dochód.

3. Określenie „inwestor” oznacza:

- a) osoby fizyczne posiadające obywatelstwo Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Bułgarii zgodnie z ustawodawstwem obowiązującym w tych Państwach;
- b) spółki, firmy, spółki osobowe, stowarzyszenia i organizacje posiadające lub nie posiadające osobowości prawnej, utworzone lub powstałe zgodnie z prawem Rzeczypospolitej Polskiej lub Republiki Bułgarii i posiadające swoją siedzibę na terytorium odnośnego Państwa.

4. Określenie „terytorium” oznacza odpowiednio terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub terytorium Republiki Bułgarii włącznie z morzem terytorialnym, jak również obszary morskie z szelfem kontynentalnym i wyłączną strefą ekonomiczną, nad którymi odnośne Państwo sprawuje zgodnie z prawem międzynarodowym suwerenne prawa lub jurysdykcję.

Artykuł 2

1. Każda z Umawiających się Stron będzie popierać i ochraniać na swoim terytorium inwestycje inwestorów drugiej Umawiającej się Strony i dopuszczać takie inwestycje zgodnie ze swoim ustawodawstwem i innymi przepisami oraz zapewni im uczciwe i sprawiedliwe traktowanie oraz ochronę.

2. W przypadku reinwestycji przychodów z inwestycji taka reinwestycja i osiągnięte z niej przychody korzystają z takiej samej ochrony, jak inwestycja pierwotna.

3. Każda Umawiająca się Strona będzie traktować korzystnie i zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem sprawę wjazdu, pobytu, pracy i poruszania się na swoim terytorium obywateli drugiej Umawiającej się Strony, którzy prowadzą działalność związaną z inwestycjami zdefiniowanymi w niniejszej umowie, oraz członków ich rodzin wchodzących w skład ich gospodarstwa domowego.

Artykuł 3

1. Inwestycje dokonywane przez inwestorów Umawiającej się Strony na terytorium drugiej Umawiającej się Strony korzystają z traktowania nie mniej korzystnego niż traktowanie przyznane inwestycjom dokonany przez inwestorów państwa trzeciego.

2. Postanowienia ustępu 1 tego artykułu nie mają zastosowania do jakichkolwiek korzyści przyznanych przez drugie Umawiające się Państwo inwestorom państwa trzeciego, wynikających z:

- a) istniejącej lub przyszłej unii celnej, strefy wolnego handlu, wspólnego rynku lub podobnej międzynarodowej instytucji albo

b) umów dotyczących całkowicie lub głównie opodatkowania.

3. Jeżeli ustawodawstwo Umawiających się Stron albo istniejące lub przyszłe umowy międzynarodowe pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Republiką Bułgarii, albo inne porozumienia międzynarodowe między obu Umawiającymi się Stronami zawierają uregulowania ogólne lub szczegółowe uprawniające inwestycje inwestorów drugiej Umawiającej się Strony do traktowania bardziej korzystnego niż przewidziane niniejszą umową, to takie uregulowania, w zakresie, w jakim są bardziej korzystne, będą miały pierwszeństwo przed niniejszą umową.

Artykuł 4

Inwestorzy Umawiającej się Strony, których inwestycje poniosły straty na terytorium drugiej Umawiającej się Strony z powodu wojny lub jakiegokolwiek konfliktu zbrojnego, stanu wyjątkowego lub innego podobnego wydarzenia, będą traktowani nie mniej korzystnie niż inwestorzy jakiegokolwiek państwa trzeciego.

Artykuł 5

1. Inwestycje inwestorów każdej Umawiającej się Strony nie podlegają wywłaszczeniu lub nacjonalizacji na terytorium drugiej Umawiającej się Strony, chyba że dokonane są zgodnie z prawem, w interesie publicznym i na niedyskryminacyjnych zasadach oraz za odszkodowaniem.

2. Takie odszkodowanie będzie odpowiadać wartości rynkowej wywłaszczonej inwestycji, ustalonej według stanu przed wywłaszczeniem lub zanim decyzja o wywłaszczeniu stała się publicznie wiadoma, będzie wypłacone bez zbędnej zwłoki i będzie obejmować roczne odsetki naliczane do czasu wypłacania według stawki LIBOR dla dwunastomiesięcznego okresu w walucie, w której dokonana była inwestycja, lub w innej walucie wymiennej. Należne odszkodowanie będzie swobodnie transferowane.

Artykuł 6

1. Każda z Umawiających się Stron przyzna inwestorom drugiej Umawiającej się Strony, po wypełnieniu przez nich wszystkich zobowiązań podatkowych, swobodny transfer należności w walutach wymienialnych związanych z tymi inwestycjami, a w szczególności:

- a) kapitału i kwot dodatkowych niezbędnych do utrzymania i rozszerzenia inwestycji;
- b) przychodów z inwestycji;
- c) wpływów ze sprzedaży lub z całkowitej lub częściowej likwidacji inwestycji;
- d) kwot z tytułu wydatków ponoszonych w związku z funkcjonowaniem inwestycji, takich jak spłata pożyczek lub należności z tytułu patentów lub opłat licencyjnych;
- e) odszkodowań płatnych zgodnie z artykułem 5;
- f) wynagrodzeń obywateli drugiej Umawiającej się Strony za pracę lub świadczenie usług w związku z inwestycjami wykonanymi na jej terytorium i zgodnie z jej ustawodawstwem i przepisami.

2. Transfery, o których mowa w poprzednich ustępach, będą dokonywane bez zbędnej zwłoki według kursu wymiany stosowanego w dniu transferu w Umawiającej się Stronie, na której terytorium inwestycja została dokonana.

3. Umawiające się Strony przyznają, zgodnie ze swoimi przepisami prawnymi, transferom, o których mowa w niniejszym artykule, traktowanie nie mniej korzystne niż przyznane przez nie transferom z tytułu inwestycji wykonanych przez inwestorów jakiegokolwiek państwa trzeciego.

Artykuł 7

1. Jeżeli Umawiająca się Strona lub jakkolwiek jej agencja dokona płatności któremukolwiek z jej inwestorów w ramach gwarancji lub ubezpieczenia zawartego w związku z inwestycją, druga Umawiająca się Strona uzna ważność przejęcia przez pierwszą Umawiającą się Stronę lub jej agencję wszelkich praw lub roszczeń przysługujących inwestorowi. Umawiająca się Strona lub jakkolwiek jej agencja, która przejęła prawa inwestora, jest uprawniona do tych samych praw, jakie posiada inwestor, i do dochodzenia takich praw w tym samym zakresie, z zastrzeżeniem zobowiązań inwestora związanych z ubezpieczoną w ten sposób inwestycją.

2. W przypadku subrogacji określonej w powyższym ustępie 1 inwestor nie będzie wysuwał roszczeń, chyba że będzie do tego upoważniony przez Umawiającą się Stronę lub jakkolwiek jej agencję.

Artykuł 8

1. Spory między Umawiającymi się Stronami, dotyczące interpretacji lub stosowania niniejszej umowy, będą rozstrzygane w miarę możliwości w drodze negocjacji między Umawiającymi się Stronami.

2. Jeżeli Umawiające się Strony nie rozstrzygną sporu w ciągu sześciu miesięcy od rozpoczęcia negocjacji, spór będzie przedłożony na żądanie którejkolwiek Umawiającej się Strony trybunałowi arbitrażowemu.

3. Trybunał arbitrażowy będzie utworzony dla każdej indywidualnej sprawy w sposób następujący: Każda Umawiająca się Strona w ciągu trzech miesięcy od dnia otrzymania wniosku o wszczęcie postępowania arbitrażowego wyznaczy jednego arbitra trybunału. Dwaj arbitrzy wybiorą obywatela państwa trzeciego, który po zatwierdzeniu przez obydwie Umawiające się Strony będzie przewodniczącym trybunału. Przewodniczący będzie wybrany w ciągu dwóch miesięcy od daty wyznaczenia dwóch arbitrów.

4. Jeżeli niezbędne nominacje nie zostaną dokonane w okresach, o których mowa w ustępie 3, to każda z Umawiających się Stron może zwrócić się z prośbą o dokonanie niezbędnych nominacji do Przewodniczącego Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości. Jeżeli Przewodniczący nie może spełnić wymienionej funkcji lub jeżeli jest obywatelem jednej z Umawiających się Stron, to o dokonanie wymaganych nominacji będzie poproszony Wiceprzewodniczący. Jeżeli Wiceprzewodniczący nie może spełnić tej funkcji lub jeżeli jest obywatelem jednej z Umawiających się Stron, to o dokonanie wymaganych nominacji będzie poproszony najstarszy rangą sędzia Trybunału, który nie jest obywatelem żadnej z Umawiających się Stron.

5. Trybunał arbitrażowy orzeka w oparciu o zasady i przepisy prawa międzynarodowego i na podstawie postanowień niniejszej umowy. Trybunał wydaje orzeczenia większością głosów. Jego wyrok jest ostateczny i wiążący obie Umawiające się Strony.

6. Każda Umawiająca się Strona ponosi koszty mianowanego przez nią arbitra trybunału oraz koszty swojego udziału w postępowaniu arbitrażowym. Koszty przewodniczącego, jak również inne koszty pokrywają w równych częściach Umawiające się Strony.

Artykuł 9

1. Spory między inwestorem Umawiającej się Strony a drugą Umawiającą się Stroną, dotyczące zobowiązań wy-

nikających z niniejszej umowy w związku z inwestycją, będą rozstrzygane przez strony sporu, w miarę możliwości, w drodze polubownej.

2. Jeżeli taki spór nie zostanie rozstrzygnięty w terminie sześciu miesięcy licząc od dnia, w którym jedna ze stron zaproponowała załatwienie polubowne, to inwestor może przedłożyć spór właściwemu sądowi Umawiającej się Strony.

3. W przypadku sporów dotyczących artykułów 5 i 6 niniejszej umowy inwestor może według swojego wyboru skierować spór do rozstrzygnięcia przez:

- a) trybunał arbitrażowy *ad hoc* — utworzony na podstawie zasad arbitrażowych Komisji Narodów Zjednoczonych do Spraw Międzynarodowego Prawa Handlowego (UNCITRAL);
- b) Międzynarodowe Centrum Rozstrzygania Sporów Inwestycyjnych w przypadku, gdy obie Umawiające się Strony będą stronami Konwencji o rozstrzygnięciu sporów inwestycyjnych między państwami a obywatelami innych państw, sporządzonej w Waszyngtonie dnia 18 marca 1965 r.

4. W odniesieniu do innych artykułów niniejszej umowy inwestor może przedstawić swoją sprawę władzom własnego Państwa w celu uzyskania rozstrzygnięcia zgodnego z postanowieniami artykułów 8 i 10 niniejszej umowy.

5. Orzeczenie arbitrażowe będzie ostateczne i wiążące dla stron sporu, a jego wykonanie nastąpi zgodnie z prawem wewnętrznym Umawiającej się Strony.

Artykuł 10

Umawiająca się Strona może zaproponować drugiej Umawiającej się Stronie przeprowadzenie konsultacji w sprawach dotyczących stosowania lub interpretacji niniejszej umowy. Druga Umawiająca się Strona podejmuje niezbędne kroki w celu doprowadzenia do takich konsultacji.

Artykuł 11

1. Umowę niniejszą stosuje się do inwestycji dokonanych przez inwestorów jednej Umawiającej się Strony przed wejściem w życie niniejszej umowy.

Po zapoznaniu się z powyższą umową, w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej oświadczam, że:

- została ona uznana za słuszną w całości, jak i każde z postanowień w niej zawartych,
- jest ona przyjęta, ratyfikowana i potwierdzona, będzie niezmiennie zachowywana.

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.

Dano w Warszawie dnia 16 czerwca 1994 r.

Minister Spraw Zagranicznych: *A. Olechowski*

2. Umowy niniejszej nie stosuje się do inwestycji dokonanych na podstawie umów międzyrządowych zawartych w ramach byłej Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (RWPG), chyba że takie inwestycje zostaną przekształcone zgodnie z ustawodawstwem Umawiających się Stron dotyczącym inwestycji zagranicznych.

Artykuł 12

Umawiająca się Strona notyfikuje drugiej Umawiającej się Stronie zakończenie wewnętrznej procedury prawnej, niezbędnej dla wejścia w życie niniejszej umowy. Niniejsza umowa wejdzie w życie w dniu otrzymania noty późniejszej.

Artykuł 13

1. Niniejsza umowa zawarta jest na okres dziesięciu lat. Ulega ona automatycznemu przedłużeniu na dalsze dziesięcioletnie okresy, jeżeli żadna z Umawiających się Stron nie wypowie jej w drodze notyfikacji najpóźniej na rok przed upływem danego okresu. Notyfikacja o wypowiedzeniu uprawomocnia się po roku od otrzymania jej przez drugą Umawiającą się Stronę.

2. W odniesieniu do inwestycji dokonanych przed datą wejścia w życie wypowiedzenia niniejszej umowy postanowienia niniejszej umowy pozostaną w mocy przez okres dziesięciu lat od daty wygaśnięcia niniejszej umowy.

Na dowód czego niżej podpisani, należycie upoważnieni przez ich właściwe rządy, podpisali niniejszą umowę.

Sporządzono w Warszawie dnia 11 kwietnia 1994 r. w dwóch egzemplarzach, każdy w językach polskim, bułgarskim i angielskim, przy czym wszystkie teksty są jednakowo autentyczne; w razie rozbieżności przy ich interpretacji tekst angielski będzie rozstrzygający.

Z upoważnienia Rządu
Rzeczypospolitej Polskiej:
A. Olechowski

Z upoważnienia Rządu
Republiki Bułgarskiej:
S. Daskałow

L.S.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: *L. Wałęsa*